

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Onvphrii Panvinii Veronensis Fratris Eremitae
Augustiniani. De Praecipvis Urbis Romae
sanctioribusq[ue] basilicis, quas Septem ecclesias uulgo
uocant, Liber**

Panvinio, Onofrio

Romae, 1570

De baptisterio Lateranensi, & eius ornamentis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11316

uitæ finem facias ordinare. Qui cum Patre & Spiritu.
Ad altare maius basilicæ Lateranensis. Antiphona. Gratias tibi deus, gratias tibi uera & una Trinitas, una & summa Deitas, sancta & una Vnitas, Pater, Fili, & Spiritus sancte, miserere nobis. Vers. Benedicamus Patrem & Filium cum Sancto spiritu. Resp. Laudemus & superexaltemus eum in sæcula. Oratio. Omnipotens sempiternæ deus, qui dedisti famulis tuis in confessione ueræ fidei æternæ Trinitatis gloriam agnoscere, & in potentia maiestatis adorare unitatem, quesimus, ut eiusdem fidei firmitate ab omnibus semper muniamur aduersis. Per dominum nostrum.

De baptisterio Lateranensi, & eius ornamentis.

Quemadmodum magna antiquis patribus, in deligendis clericis, qui sacramenta plebi Dei, & in his baptismum omnium primum exhiberent, diligentia fuit (hinc enim muneris presbyterorum Cardinalium origo manuit) sic quoque non minus accurati fuere, & præsertim post pacem Christianis datam, in extruendis opportunis locis, in quibus a ministris ecclesiæ exhiberentur. Nam sicut ad orationem & uerbum Dei audiendum luculentissimas basilicas, ad Eucharistiam exhibendam aras & sacella; sic etiam ad baptismum tradendum, fontes & baptisteria amplissima exædificarunt. In cuius sacramenti exhibitione adeo diligentes fuere ueteres patres, ut ad id munus non nisi presbyteros uitæ sanctitate, doctrina, & religione claros crearint: & in multis ciuitatibus unum tantum per singulas urbes

K 4 fontem,

fontem, siue locum, quem Baptistarium uocauerunt, prope maiorem ciuitatis basilicam, quæ Mater et clesie uulgo dicitur, quod scilicet in unius Episcopi custodia esset, condiderunt. Quod ad nostra usque tempora aliquibus in urbibus obseruatum, quemadmodum Pisis, Florentiæ, Bononiæ, Parmæ, Vrbeueteri, & alibi licet inueniri. In quo uno tangebantur pueri iuuenes, senes, diuites, & pauperes. Quare Gregorius Nazianzenus in Oratione de Baptismo obiurgat opulentos, quos pudebat cum pauperibus simul tingi. Is mos cum alibi, tum Romæ in usu olim erat. Vbi prope maiores Urbis basilicas, Lateranensem scilicet, & Vaticanam, Sancti pontifices, Siluester, ex Constantini Augusti concessione, elegantissima lauacra siue baptisteria, multis donis, & maximis ornamentis referta, & Liberius construxere. In eis porro ueteres Pontifices baptizare solitos intelligitur ex Bonifacii Quinti constitutione apud Bibliothecarium, qui edixit, ne acolythus baptizaret cum diacono, sed subdiaconum sequeretur. Itē idem in uita papæ Hadriani scribit, Regem Francorum Carolum magnum cum clero, & populo Romano sabbato sancto steterisse in basilica Lateranensi, quousque in baptisterio sacramentū baptismatis Pontifex cōficeret. Illud porro præter ingēte redditū, quos paulo post enumerabo, ex Cōstātini Augusti liberalitate, his quoq; donis ornauit B. P. P. Siluester.

Id antiquitus totum erat ex lapide porphyretico: & omni, ex parte extra, & intra desuper, ac quantum aqua contineret, ex argento purissimo trium millium & octo librarum coopertum. In fontis medio supra colūnā porphyreticam erat phiala aurea librarum quinquagin

ta, in cuius annexo lychnuco, ex stipa ammianti arde-
bant balsam. CC. libr. e. In labro fontis erat agnus aureus
librarum XXX. aquam eò corruuat am fundens: ad cu-
ius dexteram collocata erat imago s. Salvatoris argen-
tea pedum quinum, librarum CLXX. ad leuam uero
erat signum argenteum sancti Ioannis Baptista totidem
pedum librarum C. In cuius manu erat index: Ecce a-
gnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Ibidem etiam
erant cerui argentei septem, fundentes aquam, singuli
librarum XXC. Item thymiaterium aureum librarum
X. gemmis prasinis & hyacinthinis XLII. undique or-
natum. Aliquot deinde miri operis porphyreticas co-
lumnas cum elegantissimis epystilijs Imperator Constan-
tinus aduexit, ut fontem ipsum perficeret; uerum impe-
ditus ornamenta illa extra opus intacta dimisit. Quæ
usque ad Xysti III. pontificatum ita permanserunt.
Quarum octo suprapositis marmoreis epystilijs in eam
quam nunc cernimus octangulam formam, supra ipsum
fontem idē Pontifex erexit, uersibusque in zophoro in-
cisis exornauit, ut in eius uita Bibliothecarius auctor ē.
Quos iā exolescētes, & carie, tēporeq; fere consumptos,
quāta potui diligētia admotis scalis descripsi: sūt autē hi,
Gens sacranda p̄ uolis hic semine nascitur almo,

Quam fecundatis spiritus edit aquis .
Virgineo fœtu genitrix ecclesia natos ,
Quos spirante deo concipit , amne parit .
Cælorum regnum sperate hoc fonte renati ,
Non recipit felix uita semel genitos .
Fons hic est uita , & qui totum diluit orbem ,
Sumens de Christi uulnere principium .
Mergere peccator sacro purgande fluento ,

Quem ueterem accipiet, proferet unda nouum.

Insons esse uolens isto mundare lauacro,

Seu patrio premeris crimine, seu proprio.

Nulla renascentium est distantia, quos facit unum,

Vnus fons, unus spiritus, una fides.

Nec numerus quemquam scelerum, nec forma suorum

Terreat, hoc natus flumine sanctus erit.

Hadrianus papa Romanus ingentis animi uir, patriæ ornamenta uetustate exolescentia renouare aggressus, multos aquæductus refecit; in quibus formam aquæ Claudiæ, quæ per mediam aream Lateranensem decurrit, renouauit: ex qua aquam in baptisterium Lateranense corriuauit, ut idem Bibliothecarius auctor est. Hadrianus quoque IIII. muro in eodem baptisterio a tribus lateribus erecto, nauim eiusdem ecclesiæ coæquauit. Cuius tectum ruinam minans Leo X. & post Paulus III. nouissime Pius IIII. additis supra plumbeis laminis, & infra ligneis laquearibus exornatum, firmarunt. Baptisterij tholum Paulus III. restituit, & tignis suppositis reparauit. Nostra porro ætate omnibus ornamentis, non solum aureis, & argenteis, sed etiam lapideis, quæ insignia fuere, ut uestigia subindicant, expoliatum, in eam quam nunc cernimus formam, reductum est.

Baptisterium totum est forma octangula. In medio habet fontem in terra excauatum ad quinque ulnas, totum tabulis lapideis coopertum, præter pauimentum, quod est e calce: tribus gradibus in id descensus est; in cuius parte extat pilus lapidis Lydij, quem paragonem uocant, paruus, baptismatis usui, cum S. Siluestri pa-

pe signo. Extremus Baptisteryj paries intus totus erat porphyreticis, & marmoreis tabulis albis quadratis & oblongis ad regulam positis, & elegantissime incisus, varijsque e tessellato opere emblematis interiectis coopertus. Cuius tectum, quod supremum columellarum perystilium, contingit, paulo tamen tholo interius, refecit Leo X. Id enim eius insignia testantur.

In baptisterio Lateranensi antiquitus Romanus Pontifex sabbatis Paschæ, & Pentecostes baptismum celebrare solebant, & quotquot adferebantur pueros baptizare, ut ex antiquis libris ritualibus liquet.

Proximo uero Paschæ die, & feria II. quibus diebus Papa ter uesperas decantabat, primis Laterani celebratis, secundas in hoc baptisterio, tertias uero in Oratorio S. Crucis concinnebat.

De redditibus Baptisteryj Lateranensis.

Multos & magnos redditus Baptisteryo Lateranensi, quemadmodum & basilicæ S. Saluatoris, donauit ex suggestione S. Siluestri papæ, pius Imperator Constantinus. Quorum seriem, & numerum ex Damaso & Bibliothecario hunc fuisse didici.

Massa Festi ex territorio Prænestino, præstans solidos ccc.

Massa Gaba ex agro Gabino, præstans solidos ccij.

Massa Pictas ex agro supra scripto, præstans solidos ccv.

Massa Statiliana ex territorio Sorano, alias corano, sol. ccc.

Massa Taurana in Sicilia ex agro Parthenicensi, sol.

156 ONVPHRIVS PANVIN.
solidos D.

Massa Laninas ex agro Carseolano, præstans solidos CC.

Massa Statiana ex agro Sabino, præstans solidos CCCL.

Massa Murina ex agro Albano, uia Appia solidorum CCC.

Massa Virginis ex agro Sorano, alijs corano, solidorum CC.

Massæ Transmarinæ in Africa

Massa Vnicis ex agro Mucario, præstans solidos DCCC.

Massa Capsis ex agro Capsitano, præstans solidos DC.

Massa Varia Sardana, præstans solidos D.

Massa Camaras ex agro Cirtano, præstans solidos CCCC.

Massa Numas in agro Numidico, præstans solidos DCL.

Massa Sulphurata ex Agro Numidico, præstans solidos DCCXX.

Massa Baldarioliaria in agro Numidico, solidorum DCCCX.

Massæ in Græcia.

Massa Cephaleia in Græcia, præstans solidos D.

Massa Amazon in Megalula, præstans solidos CCXXII.

Fundus Bassi, præstans solidos CXX.

Fundus Catulli ex territorio Nomentano, præstans solidos L.

Intra

Intra Urbem domus uel horti præstantes simul solidos MMCCC.

Sūma solidorum 10234. Nostratis pecuniæ 15351
Quorum reddituum nihil præterea superest.

Quod omnibus his spoliatum Honorius 3. papa cum suis quæ supererant pertinentijs, & oblationibus, & ædiculis quæ circum sunt, Canonicis Lateranensibus donauit.

Precedendi formula in baptisterio, ad Spiritū sanctum.

Veni sancte spiritus: reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in nobis ignem accende. Vers. Emitte spirituum tuum & creabimur. Resp. Et renouabis faciem terræ. Oratio. Deus, qui corda fidelium sancti spiritus illustratione docuisti, da nobis in eodem spiritu redita sapere, & de eius semper consolatione gaudere. Per Christum dominum nostrum. Amen.

De porticus. Venantiij ante baptisterium.

Ante baptisterium Lateranense est porticus a proxima æde s. Venantiij dicta, cuius ueteri tecto ruinam passo, aliud e tignis, & imbricibus factum est, quod duabus ingentibus columnis porphyriticis cum capitulis corinthijs, & duabus marmoreis, & crassissimis parastatis cum epystilio omnium pulcherrimo sustinetur. Ad terram intercolumnia tabulis marmoreis septa sunt, in cuius porticus dextero primo intercolumnio ita scriptū est: In nomine domini, anno octauo Domini Henrici Imperatoris, indictione vij. mēsis Iunij die V. &c. Pro columnarū basibus sunt duo capitula Corinthia elegantissima inuersa. Porticus habet ex utroq; latere duas absidas in hemicycli formā, quarum testudines pretioso musiuo exornate.